

ELAZIĞ İLİ HARPUT MAHALLESİNE İLİŞKİN TARİHSEL VE KÜLTÜREL BİLİNÇ DURUMU

Seval TOPÇU¹

Alpaslan ÇET^{**}

Hüsnanur HAS^{***}

Özet

Harput Mahallesi, ülkemizin âdete açık hava müzesi konumunda olan sit alanlarından birisidir. Mekânın tarihsel ve kültürel bir mirasa ev sahipliği yapması nedeniyle Harput'un gerek resmi çevreler gerekse toplum tarafından korunup kollanması zorunluluğu açığa çıkmaktadır. Bu çalışmayla, toplumda Harput'un sit alanı olması özelliği ile ilgili var olan farkındalık düzeyinin ölçülmesi amaçlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle araştırma kapsamındaki bireylerin çevrelerinde bulunan tarihi ve kültürel varlıklar hakkında farkındalık düzeyinin ne olduğunu saptamak bu çalışmanın temel çerçevesini oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni, Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası'na bağlı İzzet Paşa Mahallesi, Üniversite Mahallesi ve Harput Mahallesi'nde bulunan esnaflar ile Fırat Üniversitesi öğrencileridir. Söz konusu evrenden tesadüfî örnekleme yoluyla 416 kişi örneklem grubu olarak seçilmiştir. Örneklem grubuna 16 maddelik tutum ölçeği ve diğer sorulardan oluşan anket uygulanarak bu araştırmanın verileri elde edilmiştir. Elde verilerin analizi SPSS 16 paket programı vasıtasıyla çapraz (cross) ve frekans dağılımları elde edilerek yapılmıştır. Elde edilen verilerden Harput'taki tarihi ve kültürel değerlerin korunmadığı, halkın tarih bilinci ve farkındalık düzeyinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Yine verilen cevaplara göre Harput'un turizm açısından gelişmediği kanaati de ortaya çıkmaktadır.

Anahtar sözcükler: Harput, Tarih Bilinci, Koruma, Tarihi çevre ve Alternatif Turizm

Abstract

Historical and Cultural Conscious State related to the Harput District in Elazığ City

Harput District is one of the protected areas which is kept in fact as an open-air museum of our country. The necessity of Harput's being protected both by the official authorities and by the public comes out because the place hosts a historical and cultural heritage.

¹ Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Elazığ Bilim ve Sanat Merkezi, ELAZIĞ
bermazli23@gmail.com

^{**} Elazığ Bilim ve Sanat Merkezi, BYF Grubu Öğrencisi, ELAZIĞ

^{***} Elazığ Bilim ve Sanat Merkezi, BYF Grubu Öğrencisi, ELAZIĞ

In this study, it is aimed at measuring the current awareness level with respect to the feature of Harput's being a protected area. In other words, the main frame of the study consists of identifying what the awareness level is about the historical and cultural assets located at the surroundings of the individuals included in the study. The population of the study are the students of the Fırat University, craftsmen at Harput District, İzzetpaşa District and the University District linked to the Elazığ Trade and Industry Chamber.

416 persons have been randomly selected as the sample group from the mentioned population. The survey data of the study has been obtained by applying an attitude scale of 16 items and an inquiry consisting of other questions. The analysis of the obtained data has been done through SPSS Scale (16 Packet Program) crossly and by obtaining their frequency variance.

From the obtained data, it is understood that the historical and cultural values are not protected, and the awareness level of the people is too low. Again according to the given answers, it is also obvious that Harput has not been developing from the tourism viewpoint.

Key Words: Harput, Historical Conscious, Protection, Historical Environment and Alternative Tourism

1-GİRİŞ:

Taş-kaya anlamına gelen ve 4000 yıllık geçmişe sahip olan Harput, tarih boyunca coğrafi ve stratejik konumuyla dikkat çekmiştir. Harput'un tarihteki ilk sakinleri MÖ bölgeye hâkim olan Hurriler'dir. Ardından Hititler ve Urartular bölgede hâkimiyet kurmuştur. Urartular döneminde "Kale kent" durumuna gelen Harput bu özelliğiyle büyük devletlerin hâkimiyet mücadelesine sahne olmuştur. Günümüzde varlığını devam ettiren ve halk arasında "süt kalesi" olarak da bilinen kale bir Urartu eseridir. Bölge,1085 yılında Anadolu Selçuklularının eline geçmiştir. Bir dönem Çubukoğulları hâkimiyetinde kalan Harput daha sonra sırasıyla Artuklular'a, Anadolu Selçuklu Devleti'ne, İlhanlılar'a ve Yavuz Sultan Selim döneminde gerçekleştirilen Çaldıran Savaşı'ndan sonra da Osmanlı Devleti'ne ev sahipliği yapmıştır. Son zamanlarda yapılan kazı çalışmaları Harput'un tarihiyle ilgili yeni bilgilere ulaşmamızı sağlamaktadır. Prof. Dr. Veli Sevin, Prof. Dr. Necla Arslan Sevin ile Fırat Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Beşir Aşan yönetimindeki heyet tarafından gerçekleştirilen Harput Kalesi'ndeki kazı çalışmaları Harput'un tarihine ışık tutmaktadır. Yapılan arkeolojik kazılar sonucunda Kale içinde bir Osmanlı Mahallesi ortaya çıkarılmış, darphane bulunmuş, Danişment Beyliği dönemine ait gümüş ve bakır sikkeler ile birlikte çok sayıda ev eşyasına ulaşılmıştır.

(www.cekulvakfi.org.tr/.../harput-kalesindeki-kazilarda-onemli-eserlere-u, 27.04.13)

Harput, Hazar gölü ile Fırat ve Dicle'nin çevrelediği bir yarımada görünümündedir. Göç yolları üzerinde bulunup önemli su kaynaklarına sahip olması tarih boyunca yerleşime açık bir merkez olmasında başlıca etken olmuştur. Bünyesinde barındırdığı farklılıklarıyla ticaret yolları üzerinde bulunması diğer kültürlerle etkileşim halinde olmasını sağlamış, coğrafi ve stratejik konumu da canlı ve zengin bir kültürel hayatın yaşanmasında etkili olmuştur.

Birey ve toplum bilincinin oluşumunda etkili olan unsurların başında tarih gelmektedir. Zira birey, geçmişiyile zamana tutunarak kendisini ifade eden sosyal, siyasal ve ekonomik olayları gerçekleştirir. Bu olayların bıraktığı izler de kimliği oluşturduğu için tarihin bilinmesi gerekmektedir(Ortaylı, 2011, s.32).Tarih ve tarih bilincinin önemine dikkat çeken Ortaylı “Kültürü itibariyle kökü mazide olmayan, mazarisini bilmeyen bir toplumun geleceği inşa etmesi, geleceği meydana getirecek kuşaklara gereken harcı, malzemeyi sağlaması mümkün değildir ” diyerek konuya açıklık getirir.(Ortaylı, 2011, s. 37)

İnsanlar ve toplumlar, neden-sonuç ilişkileriyle birlikte geçmişten ders çıkarma aracı olarak düşündükleri tarihe, günün ve geleceğin şekillenmesindeki etkisinden dolayı büyük önem vermişlerdir. Bu noktada tarih ve tarihi miras ki kültürel değerleri de göz ardı etmeden tüm bu mirası bilmek, ona sahip çıkmak ve bu konuda bilinçlenmek gerekmektedir.

Bilinç Türkçe sözlükte insanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği ve şuuru olarak tanımlanır. Bir toplumdaki ruhsal etkinlik ve durumların bütünü şeklinde belirtilir. Tarih bilinci ise, geçmişiy değerlendirerek bugünümüzü anlayabilmek ve geleceğe dair beklentiler arasında bağlantı kurabilmek demektir. Ancak Tarih bilinci gelişmiş olan birey, kendisini zamanın içinde değerlendirerek geleceğe aktarımda bulunma konusunda hassas olup sorumluluk bilinciyle toplum içinde aktif ve üretken bir biçimde yer alabilir. (Toplumsal Tarih Dergisi, 2002,55'ten akt. Alkış ve Oğuzoğlu, 2005b, s. 349)

Tarihte önemli bir yere sahip olan Harput, bünyesinde barındırdığı tarihi ve kültürel varlıkları, kültür ve sanatı ve doğal güzellikleriyle Elazığ'ın geçmişi ve tarihidir. Bu tarih ve zengin mirasın bilinip korunarak gelecek kuşaklara aktarılması gerekmektedir. Kültürel mirasın gelecek kuşaklara

aktarılmasında tarihi çevre birinci derecede rol oynamaktadır. (Keleş-Hamamcı, 1998:28,29'ten akt. Alkış ve Oğuzoğlu, 2005a, s. 25) Bir toplumun şuan hissettiği, gördüğü ve dokunduğu kültürü, sanatı ve tarihi, değişik zaman ve dönemlerde yaşadıklarının izlerini taşır. Bu değişik zaman ve çağların izleri de şimdiki tarihi çevreyi oluşturur (Güçlü, 1990:5'ten akt. Alkış ve Oğuzoğlu, 2005a, s. 25) Bir milletin geçmişten kalan en büyük zenginliği ve mirası tarihi çevredir. Geçmişten günümüze ulaşan bu kültür ve sanat eserlerinin (ki bunlar aynı zamanda soyut ve somut belgelerdir) (Erbil, 1996: 5'ten akt. Alkış ve Oğuzoğlu, 2005a, s. 25) tarih bilgilerini aktarma gibi çok önemli bir görevi de bulunmaktadır. İnsanlar, bu tarihi çevre, geçmişten kalan miras ve yaşadığı dönemin eserlerini harmanlayarak yeni bir kültürü ve beraberinde de geleceklerini inşa ederler(Sayan, 1994, s. 46)

Tarihi eserler sadece bir ülke veya toplum veya coğrafyanın değeri değildirler. Onlar bir ülke, toplum, coğrafya ve insanoğlunun ortaya koyduğu kültür ve medeniyetin belgeleri olarak aynı zamanda evrensel bir değer de taşırlar. İnsanoğlunun zaman içerisinde meydana getirdiği medeniyete ait sanatsal ve kültürel eserler tarihi ve kültürel çevreyi oluşturur ki bu tarihi ve kültürel çevre yine insanoğlunun tahribatıyla karşı karşıyadır. Bir taraftan üretkenliğiyle bir şeyler oluşturan insanoğlu bir taraftan da yıkıp bozmaktadır. Tarihi çevreler bir nevi açık hava müzesi olduklarından insanoğlunun bu tahrip ve yıkma tutumundan etkilenmektedirler. Dolayısıyla bu konuda bir “değer” olarak tarihi çevre konusunda farkındalık oluşturarak halkın bilinç düzeyinin yükseltilmesi gerekmektedir.(Daştan, 1999,44'ten akt. Alkış ve Oğuzoğlu, 2005a, s. 25)

Tarih ve tarihi çevre bilincinin halka benimsetilip yaygınlaştırılmasının önemine dikkat çeken Sayan da sadece kanun, yasa ve yetişmiş elemanların kültürel mirasın korunmasında yeterli ve etkin olamayabileceklerini ifade eder(Sayan, 2009.157). İnsanoğlunun tarihi ve kültürel varlıklar üzerindeki tahrip ve yok etme tutumu sonradan gelen nesillerin geçmişte sahip olunan bu zenginlik ve kültür birikimini bilmeden yaşamalarına sebep olacağından, tarihi ve kültürel mirasın korunması noktasında karşılaşılan problemler ve sorunlar giderilmeli ve yanlışlıklar düzeltilmelidir (Demirel, 1993: 57'den akt. Alkış ve Oğuzoğlu, 2005b, s. 348)Gönül Tankut, Günümüzde tarihi ve kültürel eserlerin korunması ve bu alanda gösterilen başarının aynı zamanda ülkeler için siyasal bir güç ve saygınlık işareti olarak algılandığını ifade eder ve”Türkiye'nin *doğal ve tarihi çevresini yitirmesi, yoksulluk kadar büyük bir problemdir*” diyerek konuya dikkat çeker. (Tankut, 2005, s. 9)

Tarih bilgisi, tarihi mekânlar, kültür ve tabiat varlıkları toplumun tarihsel ve kültürel bilincinin oluşmasında çok önemli bir yer tuttuklarından dolayı tarihi ve kültürel varlıklar kanunlarla koruma altına alınmışlardır. Ülkemizde de tarihi ve kültürel mirasımız 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında değerlendirilmiş ve konuyla ilgili tanımlamalar şöyle yapılmıştır:

“Taşınmaz kültür varlıkları”; Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınmaz varlıkları, şekliyle tanımlanır.

“Tabiat varlıkları”; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir” diye tarif edilir.

“Tarihi sit”; önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve bu sebeple korunması gerekli yerleri,

“Arkeolojik sit”; antik bir yerleşmenin veya eski bir medeniyetin kalıntılarının bulunduğu yer veya su altında bilinen veya meydana çıkarılan korunması gerekli alanları şeklinde tanımlanır.

Yine koruma ve korunma hususunda; 2863 sayılı kanuna göre “Koruma”; ve “Korunma”; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir diye tarif edilir.

Geçmişten bu güne kadar zenginleşerek gelen tarihi ve kültürel mirasımız; üzerinde her türlü tasarruf yapma hakkına sahip, hoyratça kullanacağımız değerler olmayıp hem koruyacağımız hem de gelecek nesillere aktarmakla mükellef olduğumuz değerlerdir. Bunun bilincinde olarak görev ve sorumluluğumuzu yerine getirmek durumundayız.

Tarihin geçmiş ve gelecekle ilişkisini dikkate alarak; Tarihi ve kültürel bilincimiz ile ahlaki değer ve kimliğimizin oluşmasında, geleceğin sağlam temeller üzerine inşa edilmesinde ve kent kimliğinin şekillenmesinde birebir etkili olan Harput ve tarihinin, zengin mirasının korunup sonraki nesillere aktarılması gerekmektedir. Bu çalışmayla örneklem grubunun Harput

Mahallesine ilişkin tarihsel ve kültürel bilinç durumu hakkında, Harput'un sit alanı olması özelliği ile ilgili var olan farkındalık düzeyinin ölçülmesi amaçlanmaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde Harput ile ilgili tarihi ve kültürel eser farkındalığı konusunda herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmayla örneklem grubundaki katılımcıların, tarihi ve kültürel eserlerle ilgili koruma ve onlara sahip çıkma hususunda gereken hassasiyetin gösterilmediğine dair bir düşünceye sahip oldukları anlaşılmaktadır. Tarihi ve kültürel dokunun korunmadığı, temiz tutulmadığı ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Bu yaklaşım, zaman içerisinde insanların tarih bilinci ve kültür mirasından kopmasıyla, binlerce yıllık mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasında problem yaşanmasına neden olabilir.

(Alkış ve Oğuzoğlu (2005,b) tarafından hazırlanan “Ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemini ve gerekliliğini arttıran etkenler” adlı çalışmada ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemi ve gerekliliğinin nedenleri ortaya konulmuş, koruma konusunda tarihi çevre bilincine sahip bireylerin her türlü yasal yaptırımdan daha etkili olacakları ifade edilmiştir. Eğitime vurgu yapan alkış ve Uzoğlu Türkiye’deki öğrenci potansiyelinin çok iyi değerlendirilmesi gerektiğinin de altını çizmiştir

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Harput'un sahip olduğu tarihi ve kültürel mirasın korunmasına yönelik halkın tarihsel ve kültürel bilinç durumunu araştırmak ve insanlarda, çevrelerinde bulunan tarihi ve kültürel varlıklar hakkında farkındalık oluşturup tarih bilincinin oluşumuna katkıda bulunmaktır. Harput Mahallesi'nin iyi tanıtılıp sorunlarının en aza indirilmesi ve doğru çözümler üreterek konuya dikkat çekilmesi için Harput'un tarihi, turistik ve ekonomik anlamda yeterince değerlendirilip değerlendirilmediğine dair halkın tutumunu belirlemek araştırmanın bir diğer amacıdır.

Yöntem

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemini esas alan tarama modelindeki bir çalışmadır. Nicel Araştırma, olgu ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade

edilebilir bir şekilde ortaya koyan araştırma türleri olarak bilinmektedir.(http://eem.bozok.edu.tr/dersnotu/sunum_1.pdf ,27/04/13)

Elde verilerin analizi SPSS 16 paket programı vasıtasıyla çapraz (cross) ve frekans dağılımları elde edilerek yapılmıştır

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası'na bağlı İzzet Paşa Mahallesi, Üniversite Mahallesi ve Harput Mahallesi'nde ikamet eden esnaf ile Fırat Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası'na bağlı İzzet Paşa Mahallesi, Üniversite Mahallesi ve Harput Mahallesi'nde ikamet eden 106 esnaf ile 310 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Esnaf ve üniversite öğrencilerine üçlü likert tipinde bir anket uygulanmıştır. 21 maddeden oluşan anket, katılımcıların cinsiyet, yaş, meslek, doğum yerleri gibi demografik özelliklerine ve üniversite öğrencilerinin kayıtlı oldukları fakülte ve bölümlerine dair sorular içermektedir. Harput'un sahip olduğu tarihi ve kültürel potansiyelin değerlendirilip değerlendirilmediği, Tarihi çevre ve bilinç konusunda halkın farkındalığının hangi düzeyde olduğu, yapılan turizm faaliyetlerinin yeterli olup olmadığını belirlemek amacıyla halkın tutumunu ölçmeye yönelik uygulanan bu anket literatür taraması, ön anket çalışması, öğretmen ve uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur. Katılımcılardan sorulan sorulara "katılıyorum", "katılmıyorum", "fikrim yok" seçeneklerinden birini tercih ederek cevap vermeleri istenmiştir.

Ankette değinilen sorunlar dört başlıkta toplanmıştır.

1- Tarihi ve kültürel varlıkların korunup korunmadığı, (4,10,11)

2- Turizm açısından gerekli olan çalışmaların yapılıp yapılmadığı ki var olan potansiyelin değerlendirilip değerlendirilmediği, (2,7,8,9)

3- Harput'ta ulaşım, konaklama ve otopark sorununun olup olmadığı, (6,7,15)

4- Harput'un var olan tarihi, kültürel ve turizm değerlerinin ekonomik açıdan değerlendirilip değerlendirilmediğini ölçmeye yönelik maddelerden oluşmaktadır. (5,9)

Dört konu başlığındaki sorular katılımcılara karışık sıra ile sorularak ankete katılanların soru gruplarına ön yargı ile bakmaları önlenmeye çalışılmıştır.

2-BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri:

Bu araştırma kapsamındaki örneklem grubunun yaş, cinsiyet ve doğum yerleri demografik özellikler içerisinde ele alınmıştır.

Örneklem grubunun yaşı:

Kişinin olayları değerlendirip sağlıklı sonuçlar elde etmesinde etkili olan bazı faktörler vardır. Bunların başında kişinin yaşı gelmektedir. Belli bir bilinç düzeyi ve algılama becerisiyle ilintili olan yaş, aynı zamanda bireyin tutum ve davranışlarında da belirleyici özelliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Halkın Harput ile ilgili tarihsel ve kültürel bilinç durumunu ele aldığımız bu çalışmada yaşın önemli olduğu düşüncesinden hareketle katılımcıların yaşları incelenmek istenmiş ve elde edilen bulgular tablo 1’de verilmiştir.

Tablo1:Örneklem grubunun yaş dağılımı

	YAŞ	f	%
1	Genç Yaş	360	86,50
2	Orta Yaş	49	11,80
3	İleri Yaş	7	1,70
Toplam		416	100,0

Tablo 1’e bakıldığında örneklem grubundaki katılımcıların %86,5’inin Genç Yetişkin grubuna mensup olduğu anlaşılmaktadır.% 11,8’i Orta Yaş ,% 1,7’si de İleri Yaş grubuna mensupturlar. Katılımcıların büyük çoğunluğunun genç yetişkin grubuna mensup olması anket uygulanan üniversite öğrencilerinin genellikle 3. ve 4. Sınıf öğrencisi olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu özellik örneklem grubunun Harput ile ilgili tarihi ve kültürel bilinç noktasında farkındalık ve bilinç düzeyinin durumu hakkında daha somut veriler elde edilmesi açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Tarihi ve kültürel bilincin sürdürülebilirlik açısından yorumlanmasında mevcut bilinç düzeyinin bilinmesi çok önemli olmaktadır ki örneklem grubunun ekseriyetle genç yaşa mensup olması konuyla ilgili fayda sağlayacağı gibi ileri yaş grubu ile genç yaş grubunun karşılaştırmasına da zemin oluşturabilecektir. Ayrıca süregelen tarihi ve kültürel bilincin mevcut durumu hakkında da bilgi sahibi olunmasına katkı sağlayabilecektir.

Örneklem Grubunun Doğum Yerleri:

İnsan ve toplum için referans alanlarından biri olan Mekân, aynı zamanda kimliğin de yansımasıdır. Bu özelliğinden dolayıdır ki toplum ve insanla ilgili yöneltilebilecek olan “nasıl bir insan” ve “nasıl bir toplum” sorusu mekânla bağlı olarak cevabını bulacaktır(Alver, 2007: 20) Araştırmamızda, bir mekân olarak Harput’un, tarihi ve kültürel bilinç anlamında halk üzerindeki etkisinin durumu değerlendirileceğinden, Elazığlı katılımcılar ile Elazığlı olmayan katılımcıların karşılaştırmasının yapılması ve bir farkın olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Tarihsel ve kültürel bilincin doğum yerlerine göre değişip değişmediğinin bilinmesi açısından doğum yerleri tablosu gerekli görülmüş ve tablo 2’de doğum yerlerine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2:Örneklem Grubunun Memleket Tablosu

Memleket	f	%
Elazığlı olan	176	42,3
Elazığlı olmayan	240	57,7
TOPLAM	416	100,0

Tablo 2 incelendiğinde örneklem grubundaki katılımcıların % 57,7’inin Elazığlı olduğu anlaşılmaktadır. Geriye kalan %42,3’lük bölümü oluşturan katılımcıların ise Elazığlı olmadığı görülmektedir. Bu durum, soruların cevaplandırılmasında katılımcıların nesnel davranmalarını sağlamış olabilir. Elazığlı olan birinin sorulara vereceği cevap hissi davranmış olabileceği ihtimali göz önünde bulundurularak belki taraflı algılanabilir. Fakat örneklem grubunun doğum yerlerinin yüzdeler dağılımında tablodan da anlaşılacağı gibi % 42,3’lük bölümün Elazığlı olmayışı bir yabancı gözüyle Harput’a bakmamızı sağlaması açısından bir kazanım olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bu özellik nesnel davranma konusunda pozitif bir durum olarak da algılanabilir.

Örneklem grubunun cinsiyet dağılımı:

Tablo 3: Örneklem Grubunun Cinsiyet Tablosu

CİNSİYET	f	%
KADIN	153	36,8
ERKEK	263	63,2
TOPLAM	416	100,0

Tablo 3'te görüldüğü gibi 416 katılımcının 153'ü(%36,8) kadın, 263'ü de(%63,2) erkektir.

Örneklem Grubundaki üniversite öğrencilerinin fakülteye göre dağılımı

Bu çalışmada, örneklem grubundaki öğrencilerin Tarih ve Kültür Bilinci, Tarihi Çevre ve Mekân algısının öğrenim gördükleri sayısal veya sözel alanlara göre değişip değişmediği durumu da incelenmek istendiği için Örneklem grubundaki üniversite öğrencilerinin fakülte dağılımları tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo:4 Örneklem Grubundaki üniversite öğrencilerinin fakülteye göre dağılım tablosu

Fakülte	f	%
İnsani ve Sosyal Bilimler	36	8,7
Fen Fakültesi	107	25,7
Mühendislik Fakültesi	55	13,2
Tıp Fakültesi	112	26,9
Toplam	310	74,5
Esnaf	106	25,5
Toplam	416	100.0

Örneklem grubuna mensup üniversite öğrencilerinin Harput ile ilgili tarihi ve kültürel bilinç düzeyinin fakülte bazında değişip değişmediğini öğrenmek için yapılan tabloya göre bu ankete 4 fakülteden toplam 310 öğrenci katılmış ve sorulara cevap vermiştir.

Örneklem Grubundaki üniversite öğrencilerinin bölümlere göre dağılımı

Örneklem grubuna mensup üniversite öğrencilerinin Harput ile ilgili tarihi ve kültürel bilinç düzeyinin bölüm bazında değişip değişmediğini, sayısal bölümlerde okuyan öğrencilerle sözel bölümlerde okuyan öğrenciler arasında yapılacak karşılaştırmada bir değişikliğin olup olmadığını öğrenmek için bu tablonun yapılması gerekmektedir.

Tablo 5: Örneklem Grubundaki üniversite öğrencilerinin bölümlere göre dağılım tablosu

BÖLÜMLER	f	%
Coğrafya	39	9,4
Makine Mühendisliği	36	8,7

Matematik	36	8,7
Sosyoloji	40	9,6
Tarih	28	6,7
Tıp	112	26,9
Yazılım	19	4,6
Toplam	310	74,5
Esnaf	106	25,5
Toplam	416	100,0

Tabloya göre Sözel alan olarak değerlendirebileceğimiz Coğrafya, Tarih ve Sosyoloji bölümlerinden toplam 107, sayısal alan olarak değerlendirebileceğimiz Makine Mühendisliği, Matematik, Tıp ve Yazılım Mühendisliğinden toplam 203 öğrenci ankete katılmıştır.

Tablo.6 Harput’a insanlar piknik yapmak için gelirler		
	f	%
Fikrim Yok	35	8,4
Katılmıyorum	74	17,8
Katılıyorum	307	73,8
Toplam	416	100,0

Örneklem grubundaki esnaf, 1. Soruya(Bkz.Tablo.6)verdiği%73,8’lik Katılıyorum cevabıyla insanların Harput’a piknik için gittiğini düşünüyor. Bu yüzdeler cevap kültürel ve tarihi anlamda önemli bir bölgenin, tarihi çevrenin piknik için kullanıldığını göstermekle birlikte örneklem grubundaki esnafın bu konuda bilinçli olduğunu da göstermektedir. İnsanlardaki bu piknik algısı bölgenin “Tarihi çevre” ve ”açık hava müzesi” özelliğinin de yeniden değerlendirilmesini gündeme getirebilir. Ortaya konan sonuç bölgenin artık tarihi bir çevre olarak algılanmadığını piknik için düşünülen bir mesire yeri olarak algılanmaya başlandığını göstermektedir. Tarihi miras, kültür ve sanatın gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli rol oynayan “tarihi çevre” algılamasındaki bu değişiklik hem nesillerin tarihi ve kültürel bilincinde hem de geleceğin inşasında bir güven probleminin doğmasına neden olabilir. Piknik için gelenler dikkate alındığında; anne baba ve çocuk (aile,) olarak gelenler olduğu gibi arkadaş grubu olarak, daha serbest hareket eden, daha rahat davranabilen, çevreye rahatsızlık verebilenler de Harput’a gelmektedir. Zira“Harput’ta genellikle çevreyi rahatsız eden insanlara rastlarım” sorusuna verilen %55,5 katılıyorum cevabı piknik için gelenlerin

sadece aile olmadıklarına işaret olabileceği noktasında bir veri olarak düşünülebilir.

Tablo:7 Harput turizm açısından gelişmemiştir.

	f	%
Fikrim Yok	27	6,5
Katılmıyorum	53	12,7
Katılıyorum	336	80,8
Toplam	416	100,0

Elde edilen bulgular Harput'un turizm açısından gelişmediğine dair bir görüşün olduğunu göstermektedir. Zira örneklem grubundakilerden %80,8'i (n:366) Harput'un turizm açısından gelişmediğini ifade etmiştir. Bu sonuçla örneklem grubu; bu yerleşim yerinin turizm amaçlı değerlendirilmediğine, gerekli işlem ve girişimlerin yapılmadığına Harput'un kültürel, sosyal ve tarihî alandaki öneminin farkında olunmadığına inanmaktadır.

Tablo 8: Harput'taki tarihi ve kültürel değerler içinde en beğenilen yapı Ulu Camidir

	f	%
Fikrim Yok	101	24,3
Katılmıyorum	114	27,4
Katılıyorum	201	48,3
Toplam	416	100,0

Tablo 8 incelendiğinde, araştırma kapsamında bulunan katılımcılardan 201 kişi Harput'taki tarihi ve kültürel değerler içerisinde en önemli yapının Ulu Camii olduğunu 114 kişi ise en önemli yapının Ulu Camii olmadığını düşünüyor. Ulu Camii, Anadolu'da kurulan ilk camii örneklerinden biri olarak, Arap- Türk mimari özelliklerini bünyesinde barındırması ve eğik minaresiyle dikkat çekmesi beğenilmesinde tercih sebebi olarak değerlendirilebilir.

Tablo:9 Harput'taki tarihi eserler iyi korunmuyor

	f	%
Fikrim Yok	61	14,7
Katılmıyorum	48	11,5
Katılıyorum	307	73,8
Toplam	416	100,0

Tablo 9 incelendiğinde örneklem grubundaki esnaf ve üniversite öğrencisi "Harput'taki tarihi eserler iyi korunmuyor" sorusuna verdiği %73,8'lik(n:307)cevapla, Harput'taki tarihi eserlerin korunmadığını düşünüyor. Bu hususta duyarlı ve bilinçli olduğu görülen araştırma grubundaki esnaf ve üniversite öğrencisi; Harput'un tarihi kimliğini yansıtan eserlerinin korunması gerekirken ihmal edildiğini, halkın bu konuda duyarsız olup yeterli bilinç düzeyinde bulunmadığını, tarihi eserlere sahip çıkıp onları korumada gereken hassasiyeti göstermediğini düşünüyor. İlgililerin Harput'taki tarihi ve kültürel varlıkları koruma konusunda kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getiremedikleri şekliyle de yorumlanması mümkün olan bu sonuç, aynı zamanda"sorumluluğun yayılması" olarak da değerlendirilebilir. Oysaki atalarımızdan bize kalan bu tarihi mirastan herkes sorumludur.

Ayrıca bu veriler 2863 sayılı tarihi ve kültürel varlıkların korunması hususundaki kanun gereği yapılması gereken koruma işlemlerinin yetersiz kaldığı şekliyle de değerlendirilebilir.

Tablo verilerine göre "fikrim yok" diyenlerin sayısı "katılmıyorum" diyenlerin sayısından daha fazladır. Bu durum, örneklem grubuna mensup 61 kişinin Harput'a gitmedikleri veya Harput'u merak etmedikleri şekliyle algılanabileceği gibi bu 61 kişinin Elazığlı olmadıklarına da işaret edebilir.

Harput Kalesi'nin giriş sol tarafına ait Resim 1'deki görüntü, tarihi ve kültürel varlıkların hoyratça kullanıldığını ve bilinç düzeyini göstermesi açısından anlamlıdır.

Resim:1

Tablo: 10 Harput'un tarihi ve kültürel özellikleri Harput ekonomisine katkı sağlar.

	f	%
Fikrim Yok	52	12,5
Katılmıyorum	69	16,6
Katılıyorum	295	70,9
Toplam	416	100,0

Tablo 10 incelendiğinde katılımcıların, Harput'un tarihi ve kültürel değerlerinin Harput ve il ekonomisine katkı sağlayacağı düşüncesinde olduğu anlaşıyor.

Tarihi mekânların korunmasında artık Turizm çalışmalarının ve faaliyetlerinin de etkili olduğu bilinmektedir. Bu gerçekten hareketle; Harput'taki tarihi ve kültürel değerleri görmek için bölgeye gelecek olan yerli ve yabancı turistlerin konuyla ilgili gösterecekleri hassasiyet halkın farkındalığını arttıracak gibi daha hassas olmalarını da beraberinde getirebilecektir. Harput turizm açısından zengin doğal ve tarihi-kültürel varlıklara sahiptir. Harput'un sahip olduğu değerlerin tarihi, kültürel ve turizm açısından değerlendirilmesi hem koruma hususunda farkındalık oluşturacak hem de il ve bölge ekonomisine katkı sağlayacaktır.

Tablo: 11 Bir turist olsaydım Harput'ta ulaşım ve otopark sorunu yaşırdım.

	f	%
Fikrim Yok	60	14,4
Katılmıyorum	157	37,7
Katılıyorum	199	47,8
Toplam	416	100,0

Ulaşım ve otopark konusunda ciddi anlamda bir sıkıntının olmadığını düşünen araştırma grubundaki esnaf ve üniversite öğrencisi, Harput'a ulaşımın rahatlıkla yapılabileceğini düşündüğü gibi bu özelliğinin aslında Harput için bir avantaj olduğunun ve bunun da faydaya dönüştürülmesi gerektiğinin farkında olduğunu hissettiriyor. İnsanların zorlanmadan veya herhangi bir sıkıntıya kapılmadan tarihi ve kültürel varlıklarıyla zengin bir mirasa sahip olan bu bölgeye rahatlıkla ulaşabileceklerini, bu konudaki ihtiyaçlarını karşılayabileceklerini düşünüyor.

Tablo: 12 Bir turist olsaydım Harput'ta konaklama sorunu yaşadım		
	f	%
Fikrim Yok	62	14,9
Katılmıyorum	46	11,1
Katılıyorum	308	74,0
Toplam	416	100,0

Turizm faaliyetlerinin içerisinde Konaklama hizmeti çok önemli bir yer tutmaktadır. Dünyada gelişen yeni turizm algısıyla turist, egemen olan sahil turizmi yerine, alternatif turizm çeşitlerine önem vermekte kırsal turizme yönelmektedir (Uçkun & Türkay, 2003'ten akt.Eryılmaz, ,2011,2). Turistler artık dinlenirken bilgilendirici bazı etkinliklere de katılmayı istemektedir. Bu anlamda Harput alternatif turizm potansiyeli açısından zengin olmakla birlikte en önemli ihtiyaç olan konaklama potansiyeli açısından ihtiyaca cevap verebilecek noktada görünmüyor. Örneklem grubundaki katılımcılar, 7. Soruya(Bkz. Tablo:12) verdiği %74(n:308) oranındaki cevapla Harput'ta konaklama sorunun varlığını ifade ediyor. Bu konuda bilinçli olduğu gözlenen örneklem grubundaki esnaf ve üniversite öğrencisi, bir bölge veya yörenin turizm açısından kalkınabilmesinin temel şartlarından birisinin konaklama hizmeti olduğunun farkında olduğunu hissettirmekle birlikte, konuyla ilgili gerekli çalışmaların yeterli seviyede olmadığını da düşünüyor.

Tablo:13 Harput ' taki turistik çalışmalar turistlerin gelmesi için yeterlidir.		
	f	%
Fikrim Yok	22	5,3
Katılmıyorum	356	85,6
Katılıyorum	38	9,1
Toplam	416	100,0

8. sorudaki (Bkz.Tablo:13) yüzdeler dikkate alındığında örneklem grubu %85,6'lık(n:356) bir oranla Harput'ta turizm çalışmalarının yeterli olduğunu düşünmemektedir. Bu soru ile 2. Soru çaprazlandığında %89 gibi bir oranla birbirini destekler sonuçla karşılaşmaktayız. Hem çalışmaların yetersizliği hem de turizm açısından Harput'un gelişmediği düşünülüyor. Dünyada değişen turizm ve turist algısı beraberinde alternatif turizm faaliyetlerini de getirdi. Bu anlamda kırsal turizm, doğayla iç içe etkinlikler, hem gezip görme hem de bilgilenmeye dayalı turizm faaliyetleri, tercih edilen programlar olmaya başladı. Harput'un sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel

varlıkların bu anlamda değerlendirilmesi, turistlerin değişen turizm algısına cevap verecek etkinliklerin düzenlenmesi turistlerin bölgeye gelmelerine ve turizm faaliyetlerinin devam ettirilmesine imkân tanıyabilir.

Tablo: 14 Harput ‘ un tanıtımı için ulusal kanallarda reklamlar yapılmamaktadır

	f	%
Fikrim Yok	59	14,2
Katılmıyorum	32	7,7
Katılıyorum	325	78,1
Toplam	416	100,0

Tablo incelendiğinde elde edilen bulgular; tarihi, sosyal ve doğal güzellikler açısından zengin bir mirasa sahip olan Harput’un, tanıtım ve reklam çalışmalarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu sonuçla örneklem grubu; Harput’un reklam ve ekonomik değere dönüştürülmesi mümkün ürünleri açısından zengin olmakla birlikte bu konuda bilinç ve farkındalık düzeyinin iyi olmaması nedeniyle gerekli çalışmaların yapılmadığını düşünüyor.

Tablo: 15 Harput ‘ taki tarihi eserlere önem verilmiyor.

	f	%
Fikrim Yok	56	13,5
Katılmıyorum	48	11,5
Katılıyorum	312	75,0
Toplam	416	100,0

Örneklem grubu, “**Harput ‘ taki tarihi eserlere önem verilmiyor**” sorusuna vermiş olduğu %75’lik(n:312) “katılıyorum” cevabıyla tarihi eserlere önem verilmediğini düşünüyor.56 kişinin vermiş olduğu % 13,5’lik “katılmıyorum “ cevabı ise doğum yerleri dikkate alındığında Elazığlı olmayan ve Harput’taki gelişmeleri takip etmeyenler tarafından verilen bir cevap şeklinde değerlendirilebilir. Tarihi eserlerin önemi konusunda Gönül TANKUT “Türkiye’nin doğal ve tarihi çevresini yitirmesi, yoksulluk kadar büyük bir problemdir” diyerek konuya dikkat çekmektedir. Sayı: 31.Halkın Harput’taki arkeolojik kazı alanını (ki başka alanlar mevcutken) piknik alanı gibi kullanması, kirletmesi ve dolayısıyla tahrip etmesi tarihi eserlere önem vermediğini ve mevcut tarihi ve kültürel bilinç düzeyini göstermesi açısından yeterli ve anlamlıdır. (Resim:2 ve Resim:3)

Resim:2

Resim:3

Tablo: 16 Harput ‘ un turizm açısından daha iyi tanıtılabilmesi için tarihi eserler koruma altına alınmıyor

	f	%
Fikrim Yok	51	12,3
Katılmıyorum	46	11,1
Katılıyorum	319	76,7
Toplam	416	100,0

Örneklem grubu, Harput’un turizm açısından tanıtılmasında etkili olacak figürlerin başında tarihi eserlerin geldiğini fakat bu eserlerin korunma altına alınmadığını düşünüyor. Bu sonuç, resimler de dikkate alındığında halkın bu konuda yeterli duyarlılığa sahip olmadığına ilgililerin de gerekli önleyici tedbirlerin alınmasında yetersiz kaldığına işaret etmektedir.

Tablo:17 Harput’ta genellikle çevreyi rahatsız eden insanlara rastlarım

	f	%
Fikrim Yok	75	18,0
Katılmıyorum	110	26,4
Katılıyorum	231	55,5
Toplam	416	100,0

Tabloya göre; örneklem grubunun yarısından fazlası Harput'ta tarihi ve kültürel varlıklar hususunda genellikle yeterli bilince sahip olmayan insanlarla karşılaştıklarını düşünüyorlar. Tablo 17 verileriyle tablo 6 verileri karşılaştırıldığında ki Harput'a (Bkz. Tablo:7) %55,5'lik bir oranla " çevreye rahatsızlık veren " insanların geliyor oluşu (Bkz.Tablo 6) %73,8'lik bir oranla tarihi ve kültürel bir mekânın mesire yeri ve piknik amaçlı kullanılarak değerlendirilmesi, hem çevre sorunlarına hem de çevre kirliliğine neden olmaktadır.

Resim:4

Resim:5

Resim:6

Tablo: 18 Harput'un sokaklarında kola ve benzeri şişelerle, çöplere rastlarını

	f	%
Fikrim Yok	53	12,7
Katılmıyorum	46	11,1
Katılıyorum	317	76,2
Toplam	416	100,0

Örneklem grubu soruya verdiği %76,2'lık cevapla, tarihi ve kültürel varlıkların korunmasında gerekli hassasiyet ve çabanın gösterilmediğini aynı zamanda çevrenin kirletildiğini ifade etmiş olmaktadır. Bu sonuç ve Resim:7 değerlendirildiğinde; halkın tarihi bilinç, tarihi çevre ve tarihi çevreye duyarlılık gösterme, tarihi ve kültürel varlıkları koruma, sürdürülebilirlik hususunda yeterli bilinç düzeyinde olmadıkları, yerel yetkililerin de önleyici ve tedbire yönelik gerekli çalışmaların yapılması konusunda yetersiz kaldıklarına işaret etmesi açısından anlamlıdır.

Resim:7

Tablo: 19 İnsanlar, Harput'a tarihi yerleri görmek için gelirler.

	f	%
Fikrim Yok	38	9,1
Katılmıyorum	159	38,2
Katılıyorum	219	52,6
Toplam	416	100,0

Tablo 19’da da görüldüğü üzere, “**İnsanlar, Harput’a tarihi yerleri görmek için gelirler**” sorusunu katılımcıların % 52,6’sı (n:219) “katılıyorum” , % 38,2’sinin de (n:1599) “katılmıyorum” diye cevapladıkları görülmektedir. Dolayısıyla halkın Harput’a gelme amaçları arasında sadece tarihi yerleri görmenin olmadığı başka seçeneklerin düşünüldüğü anlaşılmaktadır.

Tablo: 20 Harput’ta otopark sorunu vardır.		
	f	%
Fikrim Yok	78	18,8
Katılmıyorum	129	31,0
Katılıyorum	209	50,2
Toplam	416	100,0

Tablo 20’de de görüldüğü üzere,” **Harput’ta otopark sorunu vardır**” sorusuna örneklem grubundakilerin %50,2’si(n:209) “katılıyorum” cevabını vermiş, %31’i de(n:129) “katılmıyorum” şeklinde cevaplamıştır. Bu sonuçlara göre örneklem grubundakilerin yarısı Harput’ta otopark sorununun varlığına dair görüş beyan etmiş oluyorlar lakin bu görüşe katılmayanların da dikkate değer bir oranda olduğu söylenebilir.

Tablo: 21 Harput ‘ taki tarihi eserler iyi korunmuyor.		
	f	%
Fikrim Yok	47	11,3
Katılmıyorum	40	9,6
Katılıyorum	329	79,1
Toplam	416	100,0

Tablo 21’de de görüldüğü üzere “**Harput ‘ taki tarihi eserler iyi korunmuyor**” sorusuna verilen cevap ile 4. Soruya verilen cevap birbirini teyit etmekte ve örneklem grubunun bu konudaki düşüncesinin net olduğunu göstermektedir.

Tablo 22’de de görüldüğü üzere örneklem grubunun“ Harput’a insanlar genellikle piknik yapmak için gelirler” sorusuna verdiği %73,6’lık “katılıyorum” cevabı ile

“ Harput’ta genellikle çevreye rahatsızlık veren insanlarla karşılaşırım” sorusuna verilen%55,5’lik “katılıyorum” cevabını karşılaştırdığımızda %59,8’lik bir oran çıkmaktadır ki bu sonuç Harput’un piknik yeri olarak

algılandığını desteklemektedir ve bu sonuç aynı zamanda halkın Harput ile ilgili tarihi ve kültürel bilinç düzeyini göstermesi açısından da anlamlıdır. Harput'ta genellikle çevreye rahatsızlık veren insanlarla karşılaşım sorusu ve cevabı dikkate alındığında piknik yapmak için gelenler arasında sadece ailelerin olmadığı anlaşılmaktadır.

Çapraz Tablolar

Tablo:22

			Harput'ta genellikle çevreye rahatsızlık veren insanlara rastlarım.			
			Fikrim Yok	Katılmıyorum	Katılıyorum	
Harput'a insanlar çoğunlukla piknik yapmak için gelir.	Fikrim Yok		17	6	13	36
			47,2%	16,7%	36,1%	100,0%
			4,1%	1,4%	3,1%	8,7%
	Katılmıyorum		13	26	35	74
			17,6%	35,1%	47,3%	100,0%
			3,1%	6,2%	8,4%	17,8%
	Katılıyorum		45	78	183	306
			14,7%	25,5%	59,8%	100,0%
			10,8%	18,8%	44,0%	73,6%
	Toplam		75	110	231	416
			18,0%	26,4%	55,5%	100,0%
			18,0%	26,4%	55,5%	100,0%

Tablo:23					
			Harput'taki turistik çalışmalar turistlerin gelmesi için yeterlidir.		
			Fikrim Yok	Katılmıyorum	Katılıyorum
Harput turizm açısından gelişmiştir.	Fikrim Yok	14	11	2	27
		51,9%	40,7%	7,4%	100,0%
		3,4%	2,6%	,5%	6,5%
	Katılmıyorum	3	46	4	53
		5,7%	86,8%	7,5%	100,0%

		,7%	11,1%	1,0%	12,7%
	Katılıyorum	5	299	32	336
		1,5%	89,0%	9,5%	100,0%
		1,2%	71,9%	7,7%	80,8%
	Toplam	22	356	38	416
		5,3%	85,6%	9,1%	100,0%
		5,3%	85,6%	9,1%	100,0%

Tabloya göre; Harput’un turizm açısından gelişip gelişmediğine yönelik olarak sorulan “Harput turizm açısından gelişmemiştir” sorusuna örneklem grubunun verdiği %80,8’lik ”katılıyorum” cevabı ile “Harput’taki turistik çalışmalar turistlerin gelmesi için yeterlidir” sorusuna verilen %85,6’lık “katılmıyorum” cevabını karşılaştırdığımızda %89,6’lık bir oran çıkmaktadır ki bu sonuç Harput’un turizm açısından gelişmediği görüşünü desteklenmektedir. Bu sonuçla örneklem grubundaki katılımcılar Harput’un turizm açısından gelişmediğini düşündüğünü ifade etmektedir.

Tablo:24

		Harput’ta genellikle çevreye rahatsızlık veren insanlara rastlarım.			
		Fikrim Yok	Katılmıyorum	Katılıyorum	Toplam
Harput’taki tarihi eserler iyi korunmuyor.	Fikrim Yok	24	16	21	61
		39,3%	26,2%	34,4%	100,0%
		5,8%	3,8%	5,0%	14,7%
	Katılmıyorum	6	21	21	48
		12,5%	43,8%	43,8%	100,0%
		1,4%	5,0%	5,0%	11,5%
	Katılıyorum	45	73	189	307
		14,7%	23,8%	61,6%	100,0%
		10,8%	17,5%	45,4%	73,8%
	Toplam	75	110	231	416
		18,0%	26,4%	55,5%	100,0%
		18,0%	26,4%	55,5%	100,0%

Tablo:25

			Harput ‘ taki turistik çalışmalar turistlerin gelmesi için yeterlidir.			Toplam
			Fikrim Yok	Katılmıyorum	Katılıyorum	
Bir turist olsaydım Harput’ta konaklama sorunu yaşardım	Fikrim Yok		15	43	4	62
			24,2%	69,4%	6,5%	100,0%
			3,6%	10,3%	1,0%	14,9%
	Katılmıyorum		2	35	9	46
			4,3%	76,1%	19,6%	100,0%
			,5%	8,4%	2,2%	11,1%
	Katılıyorum		5	278	25	308
			1,6%	90,3%	8,1%	100,0%
			1,2%	66,8%	6,0%	74,0%
	Toplam		22	356	38	416
			5,3%	85,6%	9,1%	100,0%
			5,3%	85,6%	9,1%	100,0%

Tabloya 24’e bakıldığında, Harput’taki tarihi eserlerin korunup korunmadığına yönelik olarak örneklem grubuna sorulan “Harput ‘ taki tarihi eserler iyi korunmuyor” sorusuna verilen %73,8’lik “katılıyorum” cevabının, “Harput’ta genellikle çevreye rahatsızlık veren insanlara rastlarım” sorusuna verilen %55,5’lik “katılıyorum” cevabıyla desteklendiği anlaşılmaktadır. Harput’ta tarihi mekânlardaki farklı içecek şişelerin bulunması Harput’taki tarihi ve kültürel değerlerin korunmadığına işaret edeceği gibi Harput ile ilgili dini hassasiyeti olan insanları tedirgin edebileceği şekliyle de yorumlanabili

Tablo 25’te de görüldüğü üzere Harput’ta konaklama sorununa yönelik, örneklem grubuna sorulan “Bir turist olsaydım Harput ‘ ta konaklama sorunu yaşardım” sorusuna verilen %74’lük “katılıyorum” cevabı, örneklem grubuna sorulan “Harput ‘ taki turistik çalışmalar turistlerin gelmesi için yeterlidir” sorusuna verilen %85,6’lık “katılmıyorum” cevabıyla desteklenmekte ve %90,3’lük bir oranla Harput’un konaklama sorunu yaşadığı anlaşılmaktadır.

Tablo:26

			Harput'un sokaklarında kola ve benzeri şişelerle, çöplere rastlarım.			
			Fikrim Yok	Katılmıyorum	Katılıyorum	
Harput'taki turistik çalışmalar turistlerin gelmesi için yeterlidir.	Fikrim Yok		15	1	6	22
			68,2%	4,5%	27,3%	100,0%
			3,6%	,2%	1,4%	5,3%
	Katılmıyorum		35	37	284	356
			9,8%	10,4%	79,8%	100,0%
			8,4%	8,9%	68,3%	85,6%
	Katılıyorum		3	8	27	38
			7,9%	21,1%	71,1%	100,0%
			,7%	1,9%	6,5%	9,1%
	Toplam		53	46	317	416
			12,7%	11,1%	76,2%	100,0%
			12,7%	11,1%	76,2%	100,0%

Tablo:27					
			Harput ‘ un turizm açısından daha iyi tanıtılabilmesi için tarihi eserler koruma altına alınmıyor		
			Fikrim Yok	Katılmıyorum	Katılıyorum
Harput‘un tanıtımı için ulusal kanallarda reklamlar yapılmamaktadır.	Fikrim Yok	27	0	32	59
		45,8%	,0%	54,2%	100,0%
		6,5%	,0%	7,7%	14,2%
	Katılmıyorum	2	6	24	32
		6,2%	18,8%	75,0%	100,0%
		,5%	1,4%	5,8%	7,7%
	Katılıyorum	22	40	263	325
		6,8%	12,3%	80,9%	100,0%
		5,3%	9,6%	63,2%	78,1%
	Toplam	51	46	319	416
		12,3%	11,1%	76,7%	100,0%
		12,3%	11,1%	76,7%	100,0%

Tabloya bakıldığında” Harput'taki turistik çalışmalar turistlerin gelmesi için yeterlidir” sorusuna örneklem grubunun vermiş olduğu %85,6'lık

“katılmıyorum” cevabı, “Harput’un sokaklarında kola ve benzeri şişelerle, çöplere rastlarım” sorusuna örneklem grubunun vermiş olduğu %76,2’lik “katılıyorum” cevapla desteklenmektedir.

Tablo:28

		Harput ‘ un turizm açısından daha iyi tanıtılabilmesi için tarihi eserler koruma altına alınmıyor			Toplam
		Fikrim Yok	Katılmıyorum	Katılıyorum	
Harput’taki tarihi eserlere önem verilmiyor.	Fikrim Yok	33	3	20	56
		58,9%	5,4%	35,7%	100,0%
		7,9%	,7%	4,8%	13,5%
	Katılmıyorum	4	28	16	48
		8,3%	58,3%	33,3%	100,0%
		1,0%	6,7%	3,8%	11,5%
	Katılıyorum	14	15	283	312
		4,5%	4,8%	90,7%	100,0%
		3,4%	3,6%	68,0%	75,0%
	Toplam	51	46	319	416
		12,3%	11,1%	76,7%	100,0%
		12,3%	11,1%	76,7%	100,0%

Reklam faaliyetleri belli bir planlama ve hedef doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmalardır. Harput ile ilgili bir reklam çalışması da ister istemez tarihi ve kültürel varlıkların korunmasını beraberinde getirecektir. Tabloya bakıldığında,” Harput ‘ un tanıtımı için ulusal kanallarda reklamlar yapılmamaktadır” sorusuna örneklem grubunun verdiği%78,1’lik “katılıyorum” cevabı yine örneklem grubunun “Harput ‘ un turizm açısından daha iyi tanıtılabilmesi için tarihi eserler koruma altına alınmıyor” sorusuna verdiği 76,7’lik “katılıyorum” cevabıyla desteklenmektedir.

Tablo 28’de görüldüğü üzere Harput’taki eserlere önem verilmiyor sorusunun verileriyle, Harput’un turizm açısından daha iyi tanıtılabilmesi için tarihi eserler koruma altına alınmıyor sorusunun verileri karşılaştırıldığında %90,7 gibi oranla Harput’taki tarihi eserlere önem verilmediği anlaşılmaktadır.

Tablo:29

			Harput’un sokaklarında kola ve benzeri şişelerle, çöplere rastlarım.			
			Fikrim Yok	Katılmıyorum	Katılıyorum	Toplam
Harput ‘taki tarihi eserlere önem verilmiyor.	Fikrim Yok		26	1	29	56
			46,4%	1,8%	51,8%	100,0%
			6,2%	,2%	7,0%	13,5%
	Katılmıyorum		5	9	34	48
			10,4%	18,8%	70,8%	100,0%
			1,2%	2,2%	8,2%	11,5%
	Katılıyorum		22	36	254	312
			7,1%	11,5%	81,4%	100,0%
			5,3%	8,7%	61,1%	75,0%
	Toplam		53	46	317	416
			12,7%	11,1%	76,2%	100,0%
			12,7%	11,1%	76,2%	100,0%

“Harput’taki tarihi eserlere önem verilmiyor” sorusu ile “Harput’un sokaklarında kola ve benzeri şişelerle, çöplere rastlarım” sorusuna verilen cevaplar karşılaştırıldığında %81,4’lük bir oranla tarihi eserlere önem verilmediği anlaşılmaktadır.

3-SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada halkın Harput’la ilgili tarih, kültür ve mekân bilinci ölçülmeye çalışılmıştır. Tarihi ve kültürel bilincin, esnaf ve bilinç düzeyi daha yüksek üniversite öğrencilerine göre farklılık gösterip göstermediği yine tarihi ve kültürel bilincin üniversite öğrencilerinin devam ettikleri bölüm ve fakültelerine göre değişip değişmediği değerlendirilmek istenmiştir. Tarihi ve kültürel bilincine ilişkin şu sonuçlara ulaşılmıştır. Tarihi ve kültürel bilinç ile çevre algısında meslek, cinsiyet, yaş, bölüm ve fakülte değişkenlerinin etkili olmadığı anlaşılmaktadır. Esnaf ve Üniversite öğrencilerinde Harput’taki tarihi ve kültürel varlıklar ile onlara verdikleri önemin Cinsiyet, bölüm, meslek ve yaşın belirleyici olmadığı fakat doğum yerinin belirleyici bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Örneklem grubundaki katılımcılar, “**Harput ‘a insanlar çoğunlukla piknik yapmak için gelir**” sorusuna vermiş oldukları %73,8’ lik “katılıyorum” cevabı ile ülkemizdeki Tarihi ve kültürel değerlere sahip sit

alanlarından biri olan Harput'a piknik için gidildiğini düşünüyor. Bu yüzdellik cevap kültürel ve tarihi anlamda önemli bir bölgenin piknik için kullanıldığını göstermekle birlikte örneklem grubundaki katılımcıların bu konuda bilinçli olduğunu da göstermektedir. **“Harput‘ taki tarihi eserlere önem verilmiyor”** sorusuna 312 (%75) kişinin vermiş olduğu “katılıyorum” cevabı, Harput'taki tarihi ve kültürel varlıklara önem verilmediğini gösterdiği gibi **“Harput'un sokaklarında kola ve benzeri şişelerle, çöplere rastlarım”** sorusuna verilen %76,2 oranındaki “katılıyorum” cevabı da bu olguyu desteklemektedir. Ayrıca, **“Harput ‘ taki tarihi eserler iyi korunmuyor”** sorusuna verilen %79,1'lik “katılıyorum” cevabı da bu sonucu desteklediği gibi bölgenin tarihi ve kültürel dokusunun korunmadığına ve yeterince değerlendirilmediğine de işaret etmektedir. Bu cevap aynı zamanda halkın tarihi ve kültürel bir mekânı temiz tutarak koruyup oradaki eserlere değer verme hassasiyetinin de zayıfladığına işaret etmesi açısından anlamlıdır. Ayrıca bu durum, ilgililerin de bu konuda gereken çalışmaları yapma noktasında hassasiyet gösteremedikleri şekliyle de yorumlanabilir. Yine, **“İnsanlar, Harput'a tarihi yerleri görmek için gelirler”** sorusuna verilen % 52,6'lık oran da tarihi bir mekân algısının giderek zayıfladığına işaret etmektedir.

Bununla birlikte; halkın Harput'la ilgili “sit alanı”, “tarihi ve kültürel bir mekân” algısının giderek değiştiği, tarihi anlamda önemli bir bölgenin, tarihi çevrenin piknik için kullanıldığı, halkın bu konuda duyarsız olup yeterli bilinç düzeyinde bulunmadığı, tarihi eserlere sahip çıkıp onları korumada gereken hassasiyeti göstermediği ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Buna bağlı olarak nesilleri geleceğe hazırlama ve kimlik oluşumundaki etkisi dikkate alındığında, tarih bilincinin bu derecede bozulması önemle üzerinde durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Harput'un turizm açısından gelişmediği, konaklama sorunu yaşadığı söylenebilir.

Halkın, Harput ve Harput yolu üzerinde, yol boyunca sere serpe yayılarak piknik yapması şehir kültürü, çevre kirliliği ve estetik açıdan hoş olmayan görüntülere sebep olmaktadır. İnsanların yaz aylarında ihtiyaç hissettikleri serin mekânlarda dinlenme ve zaman geçirme hakları elbette olacaktır ama tarihi çevre ve kültürel varlıklarımızı korumak da kanunlarla güvence altına alınmış bir vazife olarak karşımızda durmaktadır. Dolayısıyla hem halkın Harput ile ilgili piknik yeri algısını değiştirmek hem de bu alandaki ihtiyacı karşılamak amacıyla yine Harput'ta fakat tarihi ve kültürel dokunun zarar göremeyeceği bir yerde piknik alanları oluşturulabilir.

Turizm Bakanlığı'nın yaptığı tanıma göre alternatif turizm, “sosyal ve ekolojik uyuma, yerel ve yabancı girişimcilerin işbirliğine ve gelişmede yerli malzeme kullanılmasına öncelik verme amacını güden bir turizm çeşididir. Harput'un, alternatif turizm alanındaki potansiyeli değerlendirilebilir.

Harput, sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal zenginlikleriyle değerlendirilerek Arkeolojik Park haline getirilebilir. Böylelikle Harput'taki tarihi ve kültürel varlıkların korunması mümkün olacağı gibi halkın farkındalık düzeyinde de artışın yaşanması mümkün olabilecektir. Ayrıca Harput bu tür organizasyonlara ev sahipliği yaparak il tanıtımında da etkili olacaktır.

Tarihi çevre eğitimiyle ilgili gelişmiş ülkelerdeki programlar incelenip, Türkiye için en uygun program seçilerek değerlendirme yapılabilir. (S. Alkış & Y. Oğuzoğlu 2005a, s. 45.)

Tarihi ve kültürel varlıkları koruma hususunda kanunlar tek başına yeterli değildir. Korumanın tam anlamıyla sağlanabilmesi için, kanunlarla beraber halkın bilgili ve bilinç düzeyinin artırılarak sürece dâhil edilmesi dolayısıyla tam bir birlikteliğin sağlanması gerekmektedir. (Serin, 1995:140'ten akt. Alkış ve Oğuzoğlu, 2005b, s. 353). Tarihi ve kültürel varlıkların korunmasına yönelik toplumsal bilinçlenmeyle birlikte sürdürülen çalışmalar yaygınlaştırılarak halkın etkin katılımı ve çalışmaların uygulanabilirliği sağlanabilir. (Papila, 1992:19,20'den akt. Alkış ve Oğuzoğlu, 2005b, s. 353)

Atalarımızdan yarınlara taşımak üzere emanet aldığımız bu miras asırlarca yoğrularak günümüze gelmiştir. Aynı şekilde yarınlara da gitmek durumundadır. Dolayısıyla bizim vazifemiz, gelecek kuşakların sorumluluğunu da üzerimizde hissederek emanet aldığımız tarihi ve kültürel mirasımızı korumak ve yaşatmak olmalıdır (Sayan, 2009, s. 159).

Korumaya yönelik çalışmalarda, halkın bilinçlendirilerek etkin katılımının sağlanması ve yerel yönetimlerin sorumluluklarını yerine getirmesinin yanında tarihi ve kültürel değerleri yaşatma ve gelecek kuşaklara aktarmada kaynak imkânları da önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla yerel yönetimler kaynak olanağı sağlayacak düzenlemelerle desteklenmelidirler. (Coşkun, 2005/1, s. s 47)

Resmi kurum ve kuruluşlarla sivil toplum örgütlerinin birlikteliği ve bu birlikteliği destekleyen yasal düzenlemeler, tarihi ve kültürel varlıkların korunmasında çok önemlidir. Kalıcı ve sürdürülebilir bir “kültürel miras politikası” ile günümüz imkânları dâhilinde her kademedeki bireyin görev ve

sorumluluğunun önemi vurgulanmalı ve bu süreçte görev ve sorumluluklar yeniden gözden geçirilmelidir. (Aygün, 2011, s. 209-211)

Kültürel ve tarihi mirasımızın korunmasından toplumun bütün katmanlarının sorumlu olduğu kabul edilerek konuyla ilgili çalışmalarda yerel yönetim, üniversite ve resmi kurumlar arasında iletişim ve işbirliğinin artırılması sağlanabilir.

Kaynakça

- 1- Alver, Köksal. (2007). *Steril Hayatlar*, Birinci Baskı, Ankara: Hece Yayınları
- 2-Aygün, H.Melih. (2011). Kültürel Mirası Korumada Katılımcılık *Vakıflar Dergisi*, 35, 209-211
- 3-Coşkun Münevver. (2005/1). Planlama Tmmob Şehir Plancıları Odası Yayını *Journal Of The Chamber Of City Planners Union Of Chambers Of Turkish Engineers And Architects /1 Issn 1300-7319 Sayı: 31 S:47*
- 4-Ortaylı, İ. (2011). *Son İmparatorluk Osmanlı*, 14.baskı, İstanbul; timaş yayınları,
- 5-Sayan, Yüksel. (1994). Tarihi Çevrenin Bazı Tahrip Sebepleri ve Korunması İçin Öneriler, *Çevre Dergisi*, 11, 46
- 6-Sayan, Yüksel. (2009). Türk Kültür Mirasının Korunması VeTarihi Çevre Bilinci Üzerine, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies*, Cilt: IX, Sayı 1, 157-160,
- 7-Alkış, S. ve Oğuzoğlu, Y. (2005a) .İlköğretim öğrencilerinin tarihi çevre bilgisinin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, VIII (1), 23-46.
- 8-Alkış, S. ve Oğuzoğlu, Y. (2005b). Ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemini ve gerekliliğini arttıran etkenler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, VIII (2), 347-361.
- 9-Tankut, Gönül. (2005/1). Planlama Tmmob Şehir Plancıları Odası Yayını *Journal Of The Chamber Of City Planners Union Of Chambers Of Turkish Engineers And Architects /1 Issn 1300- 7319 Sayfa:9sayı: 31*

